

Куцела О. Я. – науковий співробітник дендропарку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Куцела Т. М. – науковий співробітник дендропарку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Буняк В. І.

УДК 712.253:58.087(477.44)

ПРИРОДНА ДЕНДРОФЛОРА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В. В. Куліш

Дендрологічний парк «Дружба» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Проведено аналіз природної дендрофлори Івано-Франківської області. Встановлено, що в області природно зростає 9 хвойних та 120 листяних деревних видів рослин у 2000-2009 рр.

Ключові слова: дендрофлора, аналіз, хвойні, листяні.

Kulich V. V. Natural dendroflora in Ivano-Frankivsk district. *The analysis of natural dendroflora in Ivano-Frankivsk district was research in 2000-2009. Was found in nature growing grow 9 coniferous and 120 foliage species in this district.*

Key words: dendroflora, analysis, coniferous, deciduous.

Вступ

Метою наших досліджень було встановлення видового складу автохтонної дендрофлори Івано-Франківської області. Її таксономічний, біоморфологічний та геоботанічний аналіз.

В геоботанічному відношенні досліджуваний регіон знаходиться на північно-східній околиці Карпатської підпровінції Центральноєвропейської провінції.

З дев'яти флористичних районів, що належать до даної підпровінції, п'ять більшою або меншою мірою представлені на території Івано-Франківської області. Це Передкарпаття, Східні Beskidi та Низькі Полонини, Горгани, Чорногора, Чивчино-Гринявські гори. Кожен з цих районів має специфічний склад домінуючих видів, ендемічних та реліктових рослин [2, 4].

Крім того, північно-східна частина Івано-Франківської області є західною околицею лісостепової зони Понтичної підпровінції Східноєвропейської провінції [8].

Матеріали і методи

Об'єктом досліджень слугувала природна дендрофлора Івано-Франківської області. Досліджувалась вона на основі вивчення першоджерел, в яких наведено флористичний склад флористичних районів [1, 2, 12] а також власних спостережень.

Результати та обговорення

В результаті досліджень встановлено, що загальна кількість аборигенних деревних видів на території Івано-Франківської області становить 129 (9 хвойних та 120 листяних порід), що належать до 64 родів, 31 родини, 25 порядків та 6 підкласів.

Всі голонасінні належать до класу хвойних (пінопсид), а всі покритонасінні до класу дводольних (магноліопсид). Серед підкласів майже половина всіх видів та родів належить до розид. Відповідно 49,6 % та 48,5 %.

Значною кількістю видів та родів представлені також діленеїди 31,0 % і 23,4 %. Меншою мірою у видовому та родовому складі представлені гамамеліди та пініди відповідно 8,5 % і 10,9 % та 7,0 % і 9,4 %. Найменше серед аборигенних деревних рослин представлено ранункулід та ламіід, відповідно 2,3 % і 4,7 % та 1,6 % і 3,1 %.

Серед досліджуваних рослин майже чверть всіх видів, або 23,3 % належить до родини розових. Велика кількість видів входить також в родину вербових – 14,7 %. Інші родини представлені невеликою кількістю видів. Серед останніх дещо більше видів ніж інші мають вересові та бобові по 7,7 %, а також березові – 6,2 %.

В біоморфологічному відношенні для аборигенної дендрофлори області характерна велика перевага фанерофітів над хамефітами, відповідно 86,8 % і 13,2 % всіх видів.

Серед кущів є 2 напівпаразитичні види (*Loranthus europaeus* L. та *Viscum album* L.)

Щодо геоботанічного розподілу аборигенної дендрофлори, то найбільша кількість видів зростає в Карпатах – 81,4 %, дещо менше – 76,0 % в Передкарпатті і ще менше 63,6 % в Лісостепу.

В Західному Лісостепу природно не зростає жодного хвойного виду, тоді як в Українських Карпатах (в межах Івано-Франківської області) представлені всі хвойні регіону.

В Прикарпатті зростають природно лише два хвойних види.

Латинські назви таксонів та їх систематична приналежність подані за [1, 2, 3, 5, 6, 9, 10], причому при наявності різних назв та систематичного положення перевага надавалась С. К. Черепанову [11]. Життєві форми рослин наведені за Серебряковим та Раункієром [7].

Перелік деревних видів із зазначенням життєвих форм наведено в списку 1.

Список 1. Види природної дендрофлори Івано-Франківської області.

Pinophyta – Голонасінні

1. *Abies alba* Mill – Ялиця біла Д
2. *Juniperus communis* L. — Ялівець звичайний ДК
3. *J. sibirica* Burgsd. – Я. сибірський К
4. *Larix polonica* Racib. — Модрина польська Д
5. *Picea abies* (L) Karst. — Ялина звичайна Д
6. *Pinus cembra* L. — Сосна кедрова Д
7. *P. mugo* Turra — С. гірська ДК
8. *P. sylvestris* L. — С. звичайна Д
9. *Taxus baccata* L. — Тис ягідний ДК

Magnoliophyta—Покритонасінні

1. *Acer campestre* L. - Клен польовий Д
2. *A. platanoides* L.— К. гостролистий Д
3. *A. pseudoplatanus* L. — К. явір Д
4. *A. tataricum* L. — К. татарський ДК
5. *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn. — Вільха чорна Д
6. *A. incana* (L) Moench. — В. сіра ДК
7. *Andromeda polifolia* L. — Андромеда багатоліста ЧК
8. *Atragene alpine* L. — Княжик альпійський (Атрагене альпійська) Л
9. *Berberis vulgaris* L. — Барбарис звичайний К
10. *Betula obscura* A. Kotula — Береза темна Д
11. *B. pendula* Roth. — Б. повисла Д
12. *B. pubescens* Ehrh. — Б. пухнаста ДК
13. *Calluna vulgaris*(L.) Hill. — Верес звичайний ЧК
14. *Carpinus betulus* L. — Граб звичайний Д
15. *Cerasus avium*(L.) Moench — Черешня, Вишня пташина Д
16. *Chamaecytisus albus*(Hacq.) Rthm. — Зіновать біла К
17. *Ch. Austriacus* L. — З. австрійська К
18. *Ch. Lindemannii* V.Krecz. — З. Ліндемана К
19. *Ch. rutenicus* Fisch. — З. руська К
20. *Ch. raczorskii*(V.Krecz.) Klaskova — З. Пачоського
21. *Chamaespartium sagittale*(L.) Gibbs. — Віничничок крилатий К
22. *Clematis vitalba* L. - Ломиніс виноградолистий Л
23. *Cotinus coggygia* Scop. — Скумпія звичайна Д
24. *Corylus avellana* L. — Ліщина звичайна ДК
25. *Cornus mas* L. — Дерен чоловічий ДК
26. *Crataegus laevigata* (Poir.) DC. — Глід гладкуватий ДК
27. *C. monogyna* Jacq. — Г. одноматочковий ДК
28. *Daphne mezereum* L. — Вовчі ягоди звичайні К
29. *Duschekia viridis*(Chaix) Oriz — Душекія зелена К
30. *Empetrum nigrum* L. — Водянка чорна ЧК
31. *Euonymus europaea* L. — Бруслина європейська ДК
32. *E. verrucosa* Scop. — Б. бородавчаста К
33. *Fagus sylvatica* L. — Бук лісовий Д
34. *Frangula alnus* Mill. — Крушина ламка ДК
35. *Fraxinus excelsior* L. — Ясен звичайний Д
36. *Geniata germanica* L. — Дрік германський К
37. *G. tinctoria* L. — Д. красильний К
38. *Grossularia reclinata* (L.) Mill. — Агрис відхилений К
39. *Hedera helix* L. — Плющ звичайний Л
40. *Ledum palustre* L. — Багно звичайне К

41. *Lembotropis nigricans* (L.) Griseb. – Лемботропіс чорніючий К
42. *Loiseleuria procumbens* (L.) Desv. — Наскельниця лежача ЧК
43. *Lonicera nigra* L. — Жимолость чорна К
44. *L. xylosteum* L. — Ж. звичайна К
45. *Loranthus europaeus* L. — Дубова омела європейська К
46. *Malus sylvestris* (L.) Mill. — Яблуня лісова Д
47. *Myricaria germanica* (L.) Desv. — Мірикарія германська К
48. *Oxycoccus microcarpus* Turcz. ex Rupr. — Журавлина дрібноплода ЧК
49. *O. palustris* Pers. — Ж. звичайна ЧК
50. *Padus avium* Mill. — Черемха звичайна Д
51. *Pyrus communis* L. — Груша звичайна Д
52. *Populus alba* L. — Тополя біла Д
53. *P. nigra* L. — Осокір Д
54. *P. tremula* L. — Осика Д
55. *Prunus spinosa* L. — Терен колючий ДК
56. *Quercus petraeae* (Mattuschka) Liebl. — Дуб скельний Д
57. *Quercus robur* L. — Д. звичайний Д
58. *Rhamnus cathartica* L. — Жостір проносний ДК
59. *Rhododendron myrtifolium* Schott et Kotschy — Рододендрон миртолистий К
60. *Ribes alpinum* L. — Смородина альпійська К
61. *R. carpathicum* Schult. — С. карпатська К
62. *Rosa agrestis* Savi — Шипшина польова К
63. *R. andrzejkowskii* Stev. — Ш. Анджейовського К
64. *R. canina* L. — Ш. собача К
65. *R. caryophyllacea* Bess. — Ш. гвоздична К
66. *R. ciesielskii* Blocki — Ш. Цесельського К
67. *R. micrantha* Smith — Ш. дрібноквіткова К
68. *R. pendulina* L. — Ш. повисла К
69. *R. prutensis* Chrshan. — Ш. прутська К
70. *R. rubiginosa* L. - Ш. іржава К
71. *R. rubrifolia* Vill. — Ш. червонолиста К
72. *R. spinosissima* L. - Ш. найколючіша К
73. *R. subafzelifna* Chrshan. — Ш. афцелієвидна К
74. *R. uncinella* Bess. — Ш. гачкувата К
75. *Rubus caesius* L. — Ожина сиза ПК
76. *R. hirtus* Walds et Kit. — О. шорстка ПК
77. *R. idaeus* L. — Малина ПК
78. *R. nessensis* W.Hall. — Ожина несійська ПК
79. *R. serpens* Weihe. — О. змієвидна ПК
80. *Salix alba* L. — Верба біла Д
81. *S. aurita* L. — В. вушката К
82. *S. caprea* L. — В. козяча ДК
83. *S. cinerea* L. — В. попеляста К
84. *S. elaeagnos* Scop. — В. лоховидна ДК
85. *S. elegans* Bess. — В. витончена К
86. *S. fragilis* L. — В. ламка Д
87. *S. hastata* L. — В. списовидна К
88. *S. herbacea* L. — В. трав'яна ЧК
89. *S. kitaibeliana* Willd. — В. китайбелева ЧК
90. *S. lapponum* L. — В. лапландська К
91. *S. pentandra* L. — В. п'ятитичинкова. Верболіз ДК
92. *S. phyllicifolia* L. — В. філіколиста К
93. *S. purpurea* L. — В. пурпурова ДК
94. *S. reticulata* L. — В. сітчаста К
95. *S. triandra* L. — В. тритичинкова ДК
96. *Sambucus nigra* L. — Бузина чорна ДК
97. *S. racemosa* L. — Б. червона К
98. *Sarothamnus scorarius* (L.) Koch — Саротамнус (Жарновець) віничковий К
99. *Sorbus aria* (L.) Crantz — Горобина круглолиста ДК
100. *S. aucuparia* L. — Г. звичайна Д
101. *S. torminalis* (L.) Crantz. - Берека Д
102. *Spiraea media* Schmidt. — Спірея середня К
103. *S. ulmifolia* Scop. — С. в'язолиста К
104. *Staphylea pinnata* L. — Клокичка периста ДК
105. *Swida sanguinea* (L.) Oriz — Свидина криваво-червона ДК

106. *Tilia cordata* Mill. — Липа серцелиста Д
107. *T. europaea* L. — Л. європейська Д
108. *T. platyphyllos* Scop. — Л. широколиста Д
109. *Ulmus glabra* Huds. — Вяз шорсткий Д
110. *U. elliptica* C. Koch. — В. еліптичний Д
111. *U. laevis* Pall. — В. гладенький Д
112. *U. carpiniifolia* Rupr. ex Suckow — В. граболистий ДК
113. *U. suberosa* Moench. — В. паростковий ДК
114. *Vaccinium myrtillus* L. — Чорниця ЧК
115. *V. uliginosum* L. — Лохина, буяхи ЧК
116. *V. vitis-idaea* L. — Брусниця ЧК
117. *Viburnum lantana* L. — Гордовина К
118. *V. opulus* L. - Калина звичайна К
119. *Vinca minor* L. — Барвінок малий ПК
120. *Viscum album* L. — Омела біла К

Умовні позначення:

- Д — Дерево
 К — Куш
 ДК — Дерево або куш
 Л — Ліана
 ПК — Напівкуш
 ЧК — Кущик
 ПКк - Напівкущик

Висновки

Отже, для автохтонної дендрофлори Івано-Франківщини характерна велика перевага листяних порід над хвойними, фанерофітів над хамефітами, кущів і дерев над ліанами.

Гірські флористичні райони більш сприятливі для зростання хвойних видів ніж Західний Лісостеп. Прикарпаття в цьому відношенні займає проміжне становище.

Література

1. Визначник рослин УРСР / Барбарич А.І., Бордзіловський Є.І., Бродіс Є.М. та ін. – К.: Держвидав сільськогосподарської літератури УРСР, 1950. – 927 с.
2. Визначник рослин Українських Карпат / Барбарич А.І., Бродіс Є.М., Верниченко Ю.В. та ін. – К. Наук. думка, 1977. – 435 с.
3. Тахтаджян А.Л. (ред.) Голосеменные растения // Жизнь растений. В 6 томах. Т.4. – М.: Просвещение, 1978. – С. 255 – 420.
4. Котов М.И., Чопик В.И. Основные черты флоры и растительности Украинских Карпат // Флора и фауна Карпат. – М.: Изд-во АН СССР, 1960. – С.3 – 33.
5. Кучерява Л. Ф., Войтюк Ю. О., Нечитайло В. А. Систематика вищих рослин. I. Археогоніати. – К.: Фітосоціоцентр, 1997. – 136 с.
6. Нечитайло В. А. Систематика вищих рослин. II. Покритонасінні. – К.: Фітосоціоцентр, 1997. – 272 с.
7. Серебрякова Т. И. Жизненные формы растений // Жизнь растений. – М.: Просвещение, 1974. - Т.1. – С.87 – 98
8. Тахтаджян А. Л. Флористические деления суши // Жизнь растений. – М.: Просвещение, 1974. – Т.1. – С.117 – 153
9. Тахтаджян А.Л. (ред.) Цветковые растения // Жизнь растений. – М.: Просвещение. – 1980. – Т. 5(1). – 430 с.
10. Тахтаджян А.Л. (ред.) Цветковые растения // Жизнь растений. – М.: Просвещение. – 1981. – Т. 5(2). – 511 с.
11. Черепанов С.К. Сосудистые растения СССР. – Л.: Наука, 1981. – 570 с.
12. Чопик В. І. Високогірна флора Українських Карпат. – К.: Наукова думка, 1976. – 272 с.

Стаття поступила до редакції 01.10.2009 р.; прийнята до друку 20.11.2009 р.

Куліш В. В. – науковий співробітник дендропарку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рецензент: кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника Гнезділова В. І.